

DE SOMNO.

Cap. X.

DIXIMVS supra, ingentem esse necessitatem utilitatemque vigiliarum, legitimarum ac modicarum: adeo ut in harum gratiam lux & tempus diurnum sit datum ac institutum; quo homo & omnia animalia, ad vitæ sustentationem, omnium actionum, laborum, negotiorumque curam vigilando sustineant: animaque & spiritus, tanquam idonea vigiliarum organa, tunc diffusi ac distributi in singulas corporis partes: huic sensuum dona largiantur, & reliquas inducant facultates, ut sunt audiendi, videndi, odorandi, gustandi, tangendi, ambulandi, aliasque functiones necessarias administrandi: Posteaquam itaque corpus, diurno hoc vigiliarum labore satis fatigatum ac defessum, incipit sensim languescere, sensus item torpescere ac paulatim obtundi: spiritusque resolvi ac dissipari; tunc ad horum omnium instaurationem ac refedionem, homo nactus est gratissimum illud nocturnæ quietis soporisque beneficium: ex cuius debito legitimoque usu percipit infinitas ac maximas utilitates.

Etenim Somnus moderatus spirituum infirmitatibus modetur: perturbatæ mentis affectiones reprimit: cunctas facultates instaurat.

cor-

Quante
fomni
utilita-
tes.

corpus imbecillius redditum corroborat: alimentorum concoctionem & digestionem adiuvat: crudiores humores coquit: membra labore defatigata ac enervata reficit: omnis generis defluxiones impedit, caloremque naturalem & humorem radicalem adauget. Præterea illum appellare licet refrigerium & solamen Spirituum, omniumque corporum ægrotorum morbidorumque.

*1. lib. de re
med. cap. de
Somno.*

Hic nobis astipulatur Egineta, qui dum tractat quæstionem illam, quid sit somnus, has postea ipsius eximias recenset utilitates, his verbis: **Somnus**, inquit, animalium facultatum quies est, bona humiditate cerebrum rigante contingens; Quod si rectè admittatur, multa bona facere potest. Nam & cibos concoquit, & dolorem mitigat, lassitudinesque lenit, & distentorum laxitatem efficit: sed & animalium affectionum oblivionem inducere potest, & emotam mentis rationem corrigere. Non igitur sine causa factum est, quòd ab antiquis Poëtis appellatur pax & tranquillitas omnium rerum, necnon quies Spirituum: ita enim canit Ovidius his versibus:

*Somni encomium iuxta
Poetas.*

*Somne quies rerum, placidissime, Somne, Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, tu pectora duris
Fessa ministerijs mulces, reparasque labori.*

Et Seneca in Tragædia Herculis furiosi definit somnum in hunc modum:

*Tuque, ô domitor somne malorum,
Requies animi, pars humana melior vite.*

Hæc ratione Somnus, ut saniori & Christiano more loquamur, est Dei donum eximium ac præ-

præ-

præstantissimum, generi humano in quietis locum datum. Vnde primus homo, tempore adhuc suæ integritatis, sensit ex permissione & voluntate divina, primas illas & singulares somni virtutes, dum Deus illum sinebat labi in somnum profundum, ut de illius corpore sumeret costam, ex qua crearet sociam: Res certè plena maximi *Gen. c. 2.* & admirandi mysterii.

Eiusmodi singularia commoda, & insignes utilitates, quæ somni beneficio in genus humanum derivantur, occasionem olim dederunt Ethnicis, ut illum in Deorum numerum retulerint. Hinc factum est, ut hymnorum Orphei (qui author illorum æstimatur fuisse) unus dicatus sit Somno; quem Regem Deorum hominumque non veritus est nâcupare. Hesiodus in Theogonia ipsum nominat filium Noctis. Hinc etiam ab Ovidio lib. Metam. relegatur ad Cimmericos Scythiæ populos, quæ regio est frigidissima, glacialis & tenebricosa: quo innuere vult, quod tempore hyemis, brumalisq; solstitii noctes sint longissimæ, quibus ut plurimum homines tempus dormiendo insuñant. Virgilius & alii Poætæ vocitant ipsum mortis filium. Nihil enim est, quod propius accedat ad similitudinem mortis, quodq; illam magis representet, quàm somnus, cuius lectus sepulchrum est. Hinc idem Ovidius arcem seu palatium Somni definiens, in hæc verba erumpit:

Mur a quiete habitat, saxo tamen exit ab imo

Rivus a quo lethes.

Paulo post addit:

Ante

Ante fores antri secunda papavera florent.

*Papaveris
proprietas.*

Est quod omnia oblivioni tradantur tam in somno, quam in morte: Papaver namque inducit somnum & stupefacit. Hæc deprompta ex naturali Philosophia, sub illis fabulis & allegoriis tacite insinuant proprietates ipsius immoderati & præternaturalis somni: in quo sensuum functiones prorsus impeditæ ac prostratæ jacent: adeo ut aures non audiant: oculi non videant: os nihil loquatur: manus tangendi potestate priventur: pedesque ambulare non possint. Præterea, homo sensuum rationisque expertus, vera & ipsissima mortis imago est, ut non malè somnus *ἐπιληψίος*, *ἰατρικὸς* dictus sit.

Porro intemperatus eiusmodi somnus non est, nisi via quædam & dispositio ad lethargum, carum, apoplexiam & similes soporiferos affectus, qui sorores germanæ sunt ipsius mortis, ipsorumque interventu tandem in illam delabimur.

*De somni
utilitate.*

Redeamus ad somnum moderatum, ac ostendamus, quonam tempore eo debeamus commodè uti: ubi ulterius diligenter consideranda veniunt ipsius qualitas, quantitas ac aliæ circumstantiæ, quæ hîc occurrunt scitu dignissimæ.

Iam antea diximus, quod dies factus sit in usum vigiliarum, ex quo concluditur, noctis tempus esse constitutum ordinatumque, pro quiete somnoque, capessendo, qui tunc omnium naturalissimus, & maximè tempestivus judicatur.

Quoniam autem nulla est regula tam communis, quæ non aliquam admittat exceptionem, ita

ita

ita & nos non omnino damnamus somnum diurnum in certis quibusdam hominibus, qui, si consueverunt in multam vigilare noctem, tardiusq; ire cubitum, coguntur certe bonam diei partem quieti attribuere: Nolo autem hic inferre, quasi ad hoc propositum solummodo sit requirendam tempus matutinum: neque occasionem ansumque iis præbere, qui præsertim in aulis, vix ante horam decimam aut undecimam antemeridianam è plumis istratisq; suis tandem solent exurgere: sed potest in hanc rem eligi tempestivius commodiusq; tempus, uti est pomeridianum: hora scilicet una atque altera à prandio. Quod tempus erit commodissimum iis, qui dolore aliquo corporis, alàve quadam ægritudine impediti, nocturnam quietem capere nequeunt. Item si quis tanta membrorum lassitudine premitur, ut erecto corpore stare nequeat, huic etiam permissum est paululum contuiescere, & si potest, dormire. Similiter & iis, qui debili & imbecillo laborant ventriculo, ac in quibus alimentorum concoctio difficulter, magnoq; negotio perficitur.

Sed necesse est, ut eiusmodi homines in sella erecto capite dormiant: neque somnus excedat spatium unius aut duarum horarum, idque fiat prima aut secunda post prandium, ut dictum est.

Hic enim summoperè ac diligenter circumspiciendum est, ut & salubrior & tempestivior deligatur somnus, qualis est nocturnus, tertia ad plurimum horâ post cœnam inceptus: propterea

*Quibus &
quando som-
nus diur-
nus sit con-
cedendus.*

Quæ sit causa somni.

pterea quod talis somnus potentissima sit causa procreandorum ac salutarium vaporum, qui mediante alimentorum concoctione à ventriculo in cerebrum ascendunt, cuius naturali refrigerio congelantur ac condensantur, tandemq; convertuntur in rorem benignum utilemq; : quo suffunduntur meatus sensuum cerebri, aliarumq; partium, unde talis quædam oritur (si ita dicenda est) stupefactio, quam somnum appellamus.

Quibus interdicens somnum.

Si igitur interposita aliqua mora eousq; vigiletur, donec vapores alimenti prorsus evanescant & consumantur (id quod post illius concoctionem perfectam, absolutamq;, quæ spatio quatuor, quinq; aut sex horarum, prout ventriculus se melius peiusve habet, perficitur, fieri potest) somnus hoc modo vi quasi coactus, nulla ratione bonus erit, nec naturæ consentaneus. Id quod intelligi tantum velim de iis, qui bona temperataq; sunt corporis constitutione. Nam reperiuntur nonnulli, quorum cerebrum naturâ tam humidum est & nubilosum, ut non indigeant eiusmodi alimentorum vaporum ad somnum excitandum, sed sua sponte omnibus horis ac momentis somnolenti dormituriunt: quibus potius interdicens est somnus tam diurnus, quam nocturnus, nec nisi parcissimus concedendus.

Quod ad modum cubandi attinet, alii diuturna sed mala consuetudine resupini solent iacere, oculis sursum versis: alii verò in contrarium proni, ventre videlicet inferius versus lectum demis-

demisso: Sunt & aliæ aliorum recubandi varietates, quæ neunquam sunt probandæ. Hæc ratio optima, ubi in principio somni cubatur in dextrâ latus, postea post primum somnum in sinistrum: Situs verò supinus esto paucus ac rarus, ad evitandam renum inflammationem.

De quantitate, diurnitate & brevitate somni diversæ sunt considerandi viæ, pro variis nempe *De somni*
differentiis, diversorum hominum temperamen- *quantitate.*
torum, proq; multiplici ætatum aliarumq; circumstantiarum discrimine. Nam ii, quorum ventriculus benè temperatus, promptè & facilè cibos coquit ac digerit, non tantum temporis dormiendi requirunt, quàm illi, qui imbecillioris sunt ventriculi, quique ad promovendam digestionem auxilio aliquo externo indigent, quæ est somnus, qui ad hoc institutum plurimum confert. Vbi prioribus illis sex aut septem horæ sufficiunt: hi verò plus temporis postulant. Iuvenibus sanis ac robustis satis erunt sex horæ: at plures sibi poscunt senes.

Ex his apparet, quomodo ratione temperiei diversæ, & ætatis, quantitas, ac diurnitas somni varietur.

Exempla somnolentiæ addam animi gratiâ. Endymion quidam à Luna adamatus (ut fingunt *Somnus Est*
Poetæ) à Iove impetravit copiam perpetuò dor- *Endymionis,*
miendi in monte Atmiæ in Caria sito: hæc in-
epta petitio omniq; reprehensione digna occa-
sionem postea dedit adagio isti in homines som-
nolentos & desides: Endymionis somnum
dormire. Vbi contra in honorem & gratiam il- *Cl. lib. 2,*
quest. 1. 156.

R

lorum, *quest. 1. 156.*

lorum, qui pro Reipub. commodo ac utilitate per multas noctes, assiduo literarum studio ac continuis vigiliis vacant, inventum est istud alterum: Scopeliano more invigilare: propterea quod Scopelianus celebris Philosophus ac Sophista inter ceteros minimè deditus erat somno: qui singulis noctibus, absoluto studiorum penso, inter ambulandum subinde hæc repetere solebat verba: ô Nox, tu quidem sapientiæ divinx obtines plurimum. Contra P. Scipio (magnæ aliàs autoritatis vir) ob nimiam somnolentiam à Pop. Rom. publicis opprobriis & contumeliis affectus est. Plutarch. lib. polit.

*Summa
Scopeliani
vigilantia.*

*Cel. lib. 20.
cap. 11. au-
vig. lect.*

*Aristoteles
somnia
ofer.*

*Lib. 16. A
lexander
Magnus.*

*Julianus
Augustus
parum dor-
mivit.*

Aristoteles ad fugiendam vitandamq; eiusmodi somnolentiam, græves imitatus, Sphæram manu tenebat, subiecto lebetæ æneo, quæ per somnum delapsa strepitu suo dormientem excitaret: ut Laertius in ipsius vita commemorat.

Aminianus Marcellinus simile quid enarrat de Alexandro Magno, Aristotelis discipulo: qui cum dormitaret, brachio extra cubile protenso, pilam tenuit argenteam supposita pelvi, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset, pilæ elapsæ tinnitus somnum abrumperet. Vigilavit uterque tam pro literis, quam armis, dispari sine, eodem tamen imitaturis exemplo.

Julianus Augustus tam extremè flagrabat amore & studio philosophiæ, ut arma gerens contra Persas & Alemannos sive Teutones, à quibus licet variis ille modis, ac quam plurimis impedimentis irretitus & districtus tenebatur, nihilominus alacriter & summa cum dextera-

te suo perfungeretur officio, humique iaceret dormiturus, totamque propemodum noctem scribendo ac legendo consumeret; dum interim reliqui somni beneficio fruenter, molliter conquirerent: Sicq; noctem divideret in tria tempora, quietis, reipub. & Mularum, Alexandri magni exemplo.

Cum contrà, & olim, & nunc, omnes dormitatores, qui similes sunt Smyndyridæ Sybaritano, & Pontico Histiaeo, qui se iactabant, viginti annis nec Orientem, neq; Occidentem Solem vidisse (vox nec pecudis, nec hominis) omnes, inquam, tales dormitatores & somnolenti gires visi sint nihil aliud promeruisse, quam ignominia ac vituperii opprobria: ut qui digni censendi sint appellari turpissimo & sordidissimo suam porcorumq; nomine, quorum volutas deliciaq; sunt cæno noctes & dies volvi.

Sapientiores Romani hanc olfacientes summam utilitatem & nobilitatem vigiliae, cuiusq; beneficio rerum omnium actiones perficiantur, Civilis diei initia à media nocte duxere: ut solis exortus esset quidem operis initium, tempus vero quod præcedit, apparatus impenderetur. Quisq; præparatos instructosq; obire negotia oportet, non inter obeundum instrui appararive.

Quod ad incredibiles illos & nimis diuturnos somnos attinet, quibus complures olim fuerè correpti, si historiis credendam est, veluti est exemplum somni Epimenidis Cretensis, qui cum ras ablegaretur oves pasturus, & ob nihià Solis meridiani ardorem æstunq; in antrum

R 2 aliquod

Marcel. lib. 16.

Dormitatores.

Quæ Romani olim diei initia à media nocte duxerint. Cæl. lib. II. cap. I. antiqu. lect.

aliquod refrigerandi se causa, ingrederetur: ibi somno oppressus dormivit per spatium quinquaginta septem annorum, ut Plinius & Apollonius volunt, aut quadraginta, juxta Pausaniam: eius generis sopores, quamvis scriptis historicarum tum Græcorum, tum Latinorum pro veris passim approbentur, nihilominus tamen pro incredibilibus potius & prodigiosis habendi videntur.

*Historia de
septem dor-
mientibus.*

Sic etiam miraculosa censenda est historia illa, cuius à Sigeberto in Chronicis, & ab aliis probatis historiographis Ecclesiasticis fit mentio; de septem illis dormientibus (ut vocantur) nempe Maximiano, Malcho, Martiniano, Dionysio, Ioanne, Serapiano, & Constantino, qui cum ob immanem & crudelem Decii persecutionem ex hominum conspectu abire, ac, ne forte proderentur, se in loco quodam remoto ac occulto abscondere constituissent: in quandam tenebrosam ac inhospitam cavernam ingressi sunt, ut videlicet ibi per tempus aliquod laterent: Tandem autem, deliberatione factâ, cibisque ad corporis recreationem sumptis, eam sententiam unanimiter omnes inierunt, multò videlicet satius sibi videri, si relicta istâ latibuli spelunca, in lucis propatulum prodirent, seseque impavido ac constanti animo, atrocissimo martyrii istius supplicio subjicerent: sed cum jam exituri essent è caverna, singulari Dei providentiâ subito, tam diurno ac profundo correpti sunt somno, ut ibi commorantes dormirent per 196. annorum spatium: sicuti id ex temporum computatione faci-

facile colligitur. Nam expergefacti & refuscitati sunt à tanto somno, die paschatis, anni 30. regni Theodosii junioris. Hæc & similia, in quâ, omninò sunt miraculosa, & captum ingenii nostri, omnemq; admirationem, imò & fidem excedunt.

Satis dictum est hætenus de his, quæ pertinent ad somni quantitatem: Transibimus nunc ad ipsius qualitatis considerationem, vbi se offerent quædam scitu quoque non indigna.

In quolibet somno solent plerumque apparere infomnia & nocturnæ visiones, quæ ipsum non aliter ex accidente comitantur, quàm umbra corpus. Vnde mirari subit, quid sibi velit illud quod scriptum reperitur apud Plutarchum de quodam Cleone, item apud alios de quodam Thrasymede: nec non id, quod Herodotus observavit, & post illum Pratenfis, de Atlantibus videlicet, Aphricæ populis, quos affirmant nullis unquam somniis aut visionibus esse obnoxios. Quod utique vix credibile est. Fieri autem posse non negamus illos eiusmodi apparitionibus minùs subiectos, minùsve pronos ac proclives, idque peculiari quadam victus ratione, aut singulari nativi propriiq; temperamenti complexione: ut qui sint cerebro solidiore ac fortiore, à quo vapores illi & exhalationes, à quibus eiusmodi infomnia aliàs excitari solent, multò facilius citiusq; dissipentur.

Poëtarum est, fabulis suis aliquid utile innuere: inter quos Ovidius facile princeps lib. metamorph. similiter somno affinxit tres ministros, quo-

R 3

quo-somnia

Somni accidentia sunt infomnia et nocturnæ visiones.
Lib. de oculis.

Homines quidã nullis obnoxios somniis.

Metam. lib.

Tripl. lib.

quorum primus ab eo appellatur Morpheus: qui in visionibus nocturnis humanas representat figuras, tam masculas, quam feminas: ideoque ab autore etiam dicitur

Artifex simulatorque figura.

Alterius autem nomen est Icelus sive Phobetor, qui in somniis & visionibus refert animalium brutorum formas ac figuras: de quo idem auctor his versibus:

Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens:

Et: Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus

Nominat.

Et propterea, quod Phobetor in somniis repræsentat bruta animalia, quæ nobis terribiliora videntur ipsis hominibus, dictus est *φειδώρας*, qui Græcis significat perterrefactorem.

Tertius Phantasia, qui in apparitionibus nocturnis repræsentat & exprimit omnis generis species ac formas illarum rerum, quæ animalis animæ sunt expertes.

Tres somniorum differentia.
Lib. 10. comment. de divinat.

Horum autem somniorum ac visionum tres sunt differentia: vel enim illa sunt divina, vel supernaturalia: vel naturalia. Peucerus ea distinguit in divina, diabolica, allegorica, prædictoria, & naturalia: quæ omnia ad hanc trium differentiarum classem, haud incommodè reduci possunt.

Quid in somniis divinis observandum.

Somniorum divinarum origo & inspiratio pendet à solo Deo Opt. Max. qui horum administratio, tanquam idoneo medio & instrumento usus ad Prophetas, suosque fideles servos locutus est. De illorum autem veritate aut

aut certitudine nemo sanæ mentis dubitabit unquam, modo ob oculos sibi ponant autorem, qui ipsa veritas est. Misit autem Deus spiritum suum vel etiam angelos in hominum ministerium creatos, qui fidelib. per somnia revelarent omnia ea, quæ divina ipsius & bona voluntas decreverat, si ve id spectaret communem ecclesiæ salutem, si ve privatæ personæ consolationem aliquam: quamvis definitum temporis terminum Deus sibi soli reservavit. Eiusmodi revelationum visiones, dormientibus noctu contingebant, ut videre est ex somniis Danielis. Nonnunquam talia visionum genera habebant certas & peculiare eventuum significationes, ut ex plerisq; Patriarcharum, Prophetarum, item ex Sanctorum Petri Pauliq; in novo testamento somniis, colligitur. Voluit quoq; Deus eiusmodi apparitionum participes fieri nonnullos qui ab ecclesia separati erant: idq; in hunc finem, ut vel populo succurreretur, & mandanæ Reipub. consuleretur: vel ut specialiter domesticorum vitæ servandæ & incolumitati subveniretur, ut sunt somnia Pharaonis, ipsiusq; duorum ministrorum. Horum enim principalis & præcipuus finis erat, ut Ioseph ex diuturno & indigno carcere liberaretur, & in aula Pharaonis Principem eveheretur, atq; ita totius Ægypti commodo & utilitati prospiceretur: tandem in specie quoque ut inde domus & familia Iacobi Patriarchæ conservaretur. Sic nullam aliam finem spectabat somnium Nebuchadnezaris, nisi ad emolumentum ac salutem Ecclesiæ Dei.

R 4

Diabo.

*Diabolica
somnia.* Diabolus igitur hostis & contemptor maximus
Dei & operum eius mirabilium, dum ipsa cona-
tur imitari, potius ea corrumpit, depravat, &
mentitur. Hinc in suam Synagogam introduxit
falsa & abominanda sacrificia: sic etiam sua in-
vexit perversa iniquitatis somnia, quæ, quamvis
ad decipiendos solummodo homines, veritatis
quandam speciem præ se ferant, non tamen nisi
pura pura mendacia, & perniciosæ ac calamito-
sæ depravationes existunt: quod Deus fieri per-
mittit in talium superstitiosorum idololatrarum
justissimam pœnam ac vindictam.

*Duplicia
sunt somnia
diabolica.* Erant autem hæc diabolica somnia divisa in
duo genera: primum requisitorium vocabatur,
ubi ab Ethnicis inquietudinis spiritu exagitatis,
somnia illa requirebantur, & detestandis conju-
rationibus impetrabantur: cui execrandæ actio-
ni, certa quædam loca & templa destinata ac
consecrata erant: in quibus illos, peractis prius
memoratis istis conjurationibus ac ceremoniis,
dormire oportebat: & quicquid inter dormiend-
um somniabant oraculi loco habebatur.

Hæc autem sunt primaria loca istis somnio-
rum accersendorum ritibus dicata: templum sci-
licet Amphiarei, & ara Ardalia in urbe Trœzene:
quò misera Ethnicorum gens, turmatim ab om-
nibus mundi angulis convolabant.

Præter hæc alia quoque erant: ut antrum Cha-
ronis in urbe Tralles: & in Ægypto templum
Isidis, Deæque Melopidæ: nec non in Epidaurio
templum Æsculapii, in quo, prout Ethnicis certò
sibi persuadebant, ægroti, qui illuc veniebant, cer-

cer-

certissima & aptissima remedia per somniorum visiones inveniebant, ad curandos proprios morborum vel etiam deploratissimorum & immedicabilium languores & infirmitates. De cuius rei effectis portentosis ac prodigiis, passim literis proditum est in historiarum commentariis. In eodem Æsculapii templo, ut refert *Satana a-* Pausanias, erectæ erant columnæ, quibus *rusia.* insculpta ærnebantur, cum nomina eorum, qui sanitatem recuperaverant, tum etiam remedia, quibus ex consilio Oraculi ac visionum, ipsis dato, usi fuerant.

Idem mos fuit apud Romanos usque ad Antoninorum tempora, id quod ex tabella marmorea Romæ in Æsculapii templo in insula Tiberina inventa, & usque in hanc diem apud Maphæos conservata, intelligere licet. In qua tabula, teste Hieronymo Mercuriali, medico doctissimo ac celeberrimo, scriptum reperitur (scriptura est translata è Græco in Latinum) quomodo oraculum docuerit Caium & Valerium utrumque cæcum, modum recuperandi visum: idque factum est publicè coram omni populo, & maximo cum applausu. Item aliud remedium, pro cruenta sanguinis spuitione revelatum fuit per Oraculum Iuliano: & cuidam Lucio, qui gravissimo laterum dolore laborabat, adeo ut prorsus desperatus ab omnibus relinqueretur, remedia illa, qualia fuerint, notata invenies in ipsa tabula.

Est adhuc, præter illa requisitoria somnia, *Alterum* aliud somniorum diabolicorum genus, quod *genus som-* inopi-

niorum dia-
bolcorum. inopinatum dicitur; propterea quod eiusmodi somnia accidere solent ex improvise, præterque omnem spem & expectationem, quæq; neq; accessita neq; postulata unquam fuere; idq; ex solo diaboli instinctu & fraudulenta machinatione, dum modo hoc, modo illud ad prædicendum prælagendumque sese offert: solummodo in eum finem, ut imponat illis, quos insidiosis suis fallarum persuasionum, præstigiærumque casibus irretitos ac captivos tenet. Id quod abunde testantur somnia veneficorum, nigromantiorum & talium fanaticorum hominum, qui Enthusiasmo, nescio quo, afflati creduntur.

Somnia su-
pernatu-
ra-
lia.

Sed relictis his somniis & terriculamentis diabolicis, nos ad illas somniorum differentias, supra à nobis constitutas, recurramus: ubi primo loco de divinis egimus: sequuntur nunc ordine supernaturalia, quæ medio loco se habent inter divina & naturalia: utpote quorum causæ, neque ad ipsum Deum immediatè referendæ sint, neque etiam ad pravorum humorum malignitatem, à quibus naturalium somniorum origo dependet. Sed ad animam nostram, quæ dormiente etiam corpore, vigilat: quæque raptu quodam supernaturali excitata, præsertim bono genio inspirante, per somnium ac visiones nobis repræsentat multa phantasmata, quæ plerumque certi aliquid prælagiunt, quorum certitudo ut plurimum per rerum eventum cognoscitur.

Solent autem eiusmodi somnia plerumque matutino tempore contingere, quando nimirum cere-

cerebrum est liberum, & à vaporosis istis ciborum exhalationibus immune, quæ aliàs illud offuscarent, & eius generis visionibus obstaculo essent.

Exempla eiusmodi somniorum quam plurima passim occurrunt, ubi somniantibus sæpè numero visum fuit, aut in morbum aliquem incidisse, aut ab eodem convaluisse: quibus visionibus postea respondit similiter eventus ad omnia, quæ in somnis antea præviderant: quamvis illa non fuerint neque citata neque postulata, sicut acciri solent diabolica somnia.

Ælius Aristides Rhetor Smyrneus, cum quondam peste laboraret, somniabat se Lyfin, posteriorem fabulæ partem videre, ex quo somno convaluit.

Phayllus dux Phocensium, sub initia sui imperii effigiei cuidam æreæ, (quæ Delphis inter donaria spectabatur, ab Hippocrate Medico dedicata) hominis cui carne consumpta sola superessent ossa similem se somniabat: nec multis post diebus tabe periit.

Quidam, ut refert Cælius ex Galeno, visi sunt in somnis, pedes in lapideam substantiam induisse: non longè post paralyti infestabatur ea pars pedis, ubi nulla mali suspicio antea à medicis deprehensa fuerat.

Arnoldo de Villa nova insigni medico, sicut scribit Fulgosius l. 1. c. 7. noctu in somnis visum fuit caro quodam nigri coloris in pede se fauciatum: sequenti statim die erupit in eadem pedis regione, malignum & cancrum ulcus.

Aven-

Ælii Aristidis aliorumque plurimorum somnia, eorumque effectus.

Pausan. lib. 10.

Cal. l. 17. c. 15. ant. lect.

Auenzoar, in somni visione, invenit medicamentum, quo oculi affectum curavit: in cuius diuturna inquisitione, incassum antehac laboraverat: ut scribit idem Fulgosius.

Artemidorus scribit lib. 5. quòd aliquis in somnis sibi visus fuerit accepisse vulnus à Marte: cui ex tempore quoque prorupit ulcus in podice: quo secto apertoque lanceola quadam, subito restitutus fuit.

Ælian. in lib. var. hist. 12. illu. stris hist. 12. illu. spasia. Extat apud Ælianum historia quædam memoranda de Aspasia, filia Hermotimi, quæ (postquam mater ob difficiliorem partum eiusdem mortem oppetierat) à parente suo, singulari modestia disciplinaque fuit enutrita ac educata. Hæc frequenter admodum somniabat se nupuisse cuidam specioso, eleganti ac magno viro: sed dum intereà temporis tardius labentis, mora aliqua introducit: accidit, ut fortè in ipsius mento tumor quidam ingens enasceretur: qui ob eius insignem magnitudinem & horribilem aspectum faciei pristinam formam totam immutavit, eamq; adeo deturpavit, ut sine summa molestia ac animi ægitudine, id neque parens, neque ipsamet etiam ferre posset. Hinc motus parens, in consilium, auxiliumque filix accersivit medicum: is ubi rem cognovit, continuo eam percurandam suscepit, sed ea lege, si tres sibi stateres persolverentur. Cum autem pater tantum se non habere diceret, medicus puellam incuratam dimisit, quæ ob id in acerbissimo luctu versata est. Verùm postea cum præ dolore non cœnasset, planè opportunus

eam

eam somnus invasit. In somno autem visio oblata, hæc verba protulit: Bono animo esto: valeant medici cum suis pharmacis: Tu verò rosam Veneris cape, eamque contritam tuberi impone. Hæc ubi audisset & executâ esset, tuber evanuit. Porro Aspasia inter omnes puellas, ad eam formam, vitæ honestate, incorruptisq; moribus emicuit, ut primùm Cyro Persarum Regi, eo autem interfecto, Artaxerxi etiam nupserit.

Plinius narrat historiam de matre militis, qui longiori loci distantia ab ea remotus erat: Hæc admonita fuit per visionem, ut colligeret radicem rosæ sylvestris, quæ Cynorrhodon aliàs dicitur: quam ipsa die præterito hesternò, in horto cum animi quadam delectatione ac voluntate aspexisset: & ut eandem radicem illico mitteret ad filium suum, quâ in lacte infusâ macerataque, pro potionem medica uteretur. Id quod mater fecit. Et hinc paulò post accidit, ut miles iste, unâ cum ipso medicamento, matris acciperet literas, quibus filium summopere hortabatur, ut sine mora exequeretur id, quod scriptum esset in literis. O quàm opportunum certè nuncium! Nam miser ille tunc temporis læsus canis rabiosi morsu, in tanto vitæ periculo versabatur, ut ex huius veneni, profundiores radices agentis, nimia atrocitate, jam incidisset in hydrophobiam, quæ mortis certissimum indicium est: hoc autem matris usurpato remedio, ab interitu se inopinato præservavit: quod postea à multis aliis feliciter quoque usurpatum probatumque fuit.

*Plin. lib. 25
cap. 2.*

*Herba contra morsum
rabiosi canis.*

Hæc

Hæc dicta sint de morbis, deque horum curandi ratione, desumpta ex somniorum visionumque nocturnarum præfagiis ac prædictionibus.

Ex his jam intelligi potest, quanta sit vis & efficacia somniorum, ut quorum beneficiò ac interventu quam plurimi, in vitæ etiam discrimine constituti, evaserint. Hæc tamen à nobis non dicuntur in eum finem, quasi ad nimiam superstitionemque somniorum observandorum diligentiam quemvis pellicere velimus: cum somnia interdum fallere possint: sed nostrum est propositum solummodo indicare & commonefacere, non semper contemnenda esse eadem, legemque illam Catonis, *Somnia ne cures*, non ita generaliter de omnibus somniis, sed cum certa quadam limitatione intelligendam esse.

Cic. lib. 2. de divinat. Simonides per somnium admonitus, ne illo die quem constituerat, se committeret mari, salutariter obtemperavit: Nam reliqui omnes, qui tunc navem conscenderant, fluctibus & procellis in conspectu eius obruti sunt: ipse interim sibi gratulatus est, quod vitam somnio, quam navi credere maluisset.

Plutarch. Aliud Themistocles. Themistocles etiam ex maximis insidiis, quas ipsi struxerat quidam Epixyes in pago Leontcephalo (quod significat Leonis caput) liber & incolomis evasit: cum nimirum in somnio vidisset matrem his illum verbis alloquentem: *Evita Themistocles Leonam caput, ne in leonem incurras.*

Cicero in eodem libro divinationum & Suetonius

tonius in vita Augusti Octavii quoq; referunt: cum copix Augusti & Antonii ex una parte, & ex altera Bruti & Cassii jam instructæ essent ad prælium committendum in campis Philippicis: M. Artorium, Medicum Augusti, oblata visione, Mandatum à Minerva accepisse, ut hortaretur Octavium tunc ægrum, ne se contineret etiam per morbum, quin ipsemet in præsens iret prælium. Quod cum Cæsar audivisset, lectica se in aciem ferri jussit: in qua cum supra vires pro victoria laborasset, morbo liberatus est, & à Bruti militibus, de cæde eius cogitantibus, castraque diripientibus, & lecticam inanem jaculis & pilis trajicientibus, liberatus.

Quot regnorum ac imperiorum mutationes ac translationes, per somnia ac visiones, longo antè tempore, prævisæ ac prædictæ sunt à multis potentissimis ac summis viris, aut etiam ipsorum propinquis & cognatis, ad quos regna illa ac imperia postea pervenerunt?

Olympiæ matri Alexandri, visum est in somnis prima nocte, qua legitimo ac matrimoniali thoro Philippo, marito suo, jungebatur: è visceribus suis profuisse tonitru immissum & fulgur: cuius flamma sese in amplissima & remotissima quæq; loca diffunderet. Philippus similiter somniabat eadem nocte, se in ventrem Olympiæ, uxoris suæ, impressisse fortissimum quendam leonem. Omnia hæc præfagebant Alexandri filii ipsorum, summam imperii alicuius amplitudinem ac maximam potestatem. Hæc in vita Alexandri apud Plutarchum, & Sabellium.

*Somnium
Olympiæ &
Philippi re-
gis Mace-
doniæ.*

Sabell. lib.

Anti. 9. cap. 9.

Aliud somnium Antigoni.

Antigonus somniavit, se à Mithridate, (quem cum filio suo Demetrio intimo amico, simul educabat ac sustentabat) regno suo spoliatum & expulsum fuisse. Quod somnium Antigonus filio suo Demetrio revelavit, sed ea juramenti lege, ne verbum quidem referret ad Mithridatem, quem adeo amabat: quæque Antigonus constituerat, clam interficere. Demetrius, licet silentii juramentum præstiterit, ægerrimè tamen ferens hoc patris nefandum consilium, in necem amici sui fidelissimi, susceptum: cogitare coepit de ratione præmonendi de hac re Mithridatem, & cum ambo soli essent, accepit telum suum, cuius acie hæc in terram exarabat verba: *Fuge Mithridates*: Quod simul ac intellexerat Mithridates, statim arrepta fugà, sequenti nocte trajecit in Cappadociam usque: Id somnium autem Antigoni, mox fatum comprobavit: amplam enim & bonam regionem Mithridates regni Pontici occupavit: sicut habetur apud Plutarchum in vita Demetrii.

Julius Cæsar, antequam Dictatoris nomen & dignitatem gessisset, per somnium visus cum matre sua concubuisse: quod (ut somniorum conjectores interpretati sunt) terrarum imperium illi promittebat: cum terra sit omnium mater, quam subactam sibi viderat per quietem.

Somnium Octavii & Actiæ parentis Augusti Cæsaris.

Octavius & Actiæ parentes Augusti Cæsaris videbant in somnio, filium suum magnum olim monarcham futurum: quod idem viderant Philippus & Olympias, ut supra diximus. Nam Actiæ dormiens in Apollinis templo, visa est cum

eum dracone commiseri, peperitque expletis ad pariendum mensibus. Ad hæc, antequam pareret, somniavit viscera sua sublime in celum ferri, & in totum terrarum orbem diffundi. Eadem nocte Octavius Solem ex utero uxoris oriri in somnis vidit. Nigidius Figulus Senator statim patri summum imperium prædixit. De his consule Suetonium in vita Augusti.

Trajanus; Hadrianus & Marcus Antoninus Philosophus eadem somnia & visiones habebant, priusquam ad imperii gubernacula accesserunt. Sicut scribunt Xiphilinus, & Dion Nicæus in illorum vita.

Sed, ne solummodo profanas historias, in mirabilibus eiusmodi somniorum & visionum effectibus demonstrandis, afferamus, loco conclusionis annectemus adhuc unicum verissimum exemplum, quod literarum monumentis mandatum apud Theodoretum lib. 5. cap. 6. & 7. & alios Ecclesiasticos Doctores: quod de verbo ad verbum transcriptum ita habet:

Theodosius dux exercitus adversus barbaros à Gratiano imperatore constitutus, oblatam sibi in somnis Meletii Antiocheni imaginem vidit, paludamentum sibi Imperatorium injicere & coronam capiti imponere: nec caruit eventu visio. Nam bello feliciter contra barbaros confecto, à Gratiano paulò post imperator designatus est. Annoque sui imperii tertio, Christi 383. Synodum Constantinopolitanam pro fide Nicæna confirmanda indixit. Cum Episcopi convenissent, Imperator Meletium sibi indicari ve-

*Somnium
Theodosii
notatu dignum.*

S

tuis,

tuit, facturus periculum, utrum imagini per somnium conspectæ, vera esset Meletii facies responsura. Ingressus ad patres ad Meletium confestim agnitum occurrit, eumque complectens osculatus est, & somnium coram omnibus exposuit.

Satis dictum est de somniis supernaturalibus, quorum nonnulla divinatorum naturam non obscure æmulantur. Reliquum est, ut nunc agamus de naturalibus, ut quæ specialiter ad Medici considerationem pertinent. Somnia naturalia sunt passionum animi & corporis indicia: proinde sunt à Medico contemplanda, ut ait Aristoteles. De his etiam scripserunt Hippocrates, Galenus pluresque alii medici, sed plenissime Artemidorus.

*Autores
qui de somniis
scripserunt.*

Varie somniorum causa externa.

Suscitantur eiusmodi somnia plerumque à causis cum externis, tum internis: Externæ sunt, usus ciborum, copiosos vapores excitantium, & eorum, qui gignunt sanguinem torridum & melancholicum: Ex intempestivo caulium usu tristia somnia suboriuntur: phaseli turbulenta insomnia inducunt: Cæpæ & allia terribilia. Ita etiam aliorum ciborum noxiorum immoderatus usus potest dormientes eiusmodi molestis & tristibus visionibus perturbare. Hæc omnia pendunt à causa externa: sicut & aliarum mirabilium visionum causæ creduntur esse varia animalium corda; capita, & dormientium capitibus supposita, ut docet Albertus magnus. Ad eandem quoque causarum externarum familiam referre licet id quod Olaus notavit in suo libro 8. cap. 8. Hæc sunt eius verba: In Suecia septentrio

tentrionali Gulo animal voracissimum capitur :
Pellis eius pretiosissima : dormientibus sub ha-
rã pellium tegumentis evenire solent somnia,
quasi eius animalis vitæ naturæq; conformia, &
cum insatiabili vorandi cupiditate, & bestiis in-
fidiis faciendis & præcavendis.

Quod ad causas internas attinet: illæ sunt hu-
mores maligni atque melancholici, qui tenebro-
sa sua caligine mentis lucem obfuscant, illique
varia molestarum genera imprimunt : vt mani-
feste conspicitur in omnibus iis, qui melancholi-
co temperamento sunt præditi.

Internæ.

Sed, quod magis stupendum est, eiusmodi
somnia & visiones, non tantum sensuum fun-
ctiones, sed ipsius etiam motus, afficiunt.

Testis est Theon Stoicus, qui inter dormien-
dum ambulabat : eiusdem rei testimonium per-
hibet servus Periclis, qui domus tectum dormi-
ens conscendebat.

Huius quoque testis extat ipse Galenus de se
ipso scribens lib. 2. de motu musculorum cap. 4.
Qui noctu aliquando iter faciens obdormivit in-
ter eundem, & stadium ferme integrum dormi-
endo peregit, somnia videns, nec prius excitatus
est, quam in lapidem pede impigisset.

Remedia igitur, quæ ad præcavenda eius-
modi somnia, bonam noctis quietem inter-
turbantia, adhiberi debent, talia sunt : vt vide-
licet ab initio imprimis cuius caveatur ab om-
nium ciborum usu, qui illorum causam fovere
possint : utque præterea vsurpentur remedia,
purgantia humores istos melancholicos, qui ta-

Remedia

ad somnia

molesta

inquietæ.

S 2

lia in

lia in nobis somnia plerunque excitant: ut adhibeantur quoque corrigentia atque alterantia, antidoti & medicamenta alia appropriata: item revulsiones ac derivationes ad dissipandam nimiam fumosorum vaporum exhalationem, qui ascendentes in cerebrum, talium molestiarum causa existunt: ut denique non omittantur etiam opportuno tempore & loco sanguinis missio, cucurbitularū applicatio & alia remedia à Chirurgia mutuata.

*Simplicia
quædam me-
dicamenta
contra in-
somnia.*

Medicamina particularia sunt, semina lactucæ in jusculo sumpta: semina quinetiam portulacæ lecto imposita, insomnia arcent secundum A-mech. Albertus laudat pulverem cutis serpentis pulvinari suppositum. Margaritæ suspensæ collo timorem in somno abigunt, secundum Avicennam. Anisum insomnia levat suspensum in pulvino, ut dormientes olfaciant, juxta Plinium. Galenus commendat anethum sub cervicali positum ad stertentes, & eos qui è lecto exiliunt. Et Rasis dicit, quod dentes equi positi sub capite dormientis, eum continent. Coronidis loco, hoc quoque tibi somnum conciliabit tutissimum, ad insomnia, phantasmata, & malos spiritus profigandos, Deo sese commendare ab eoque custodiam bonorum geniorum exorare.

DE